

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1939 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående beredande av effektivare skydd för svensk konstslöjd.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 168 i första kammaren av herrar *Fredrik Ström* och *Alfred Andersson* samt nr 241 i andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.* I motionerna, vilka äro likalydande, har föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om undersökning av på vad sätt svensk konstslöjd skall såväl inom som utom landet beredas effektivare skydd samt om att Kungl. Maj:t måtte inför riksdagen snarast framlägga resultaten av undersökningen och de förslag denna kan föranleda.

Beträffande de skäl som föranlett motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt den ursprungliga lydelsen av 1 § i *lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst* skyddades rätten till verk av bildande konst, såsom teckning och annan grafisk konst, målarkonst, bildhuggarkonst samt byggnadskonst. Genom uttryckligt tillägg till paragrafen voro alster av konsthantverk och konstindustri undantagna från lagens skydd.

Ett mycket begränsat mönsterskydd har anordnats genom *lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller*. Genom registrering enligt nämnda lag kan, därest mönster är nytt, dess upphovsman eller hans rättsinnehavare vinna rätt att med andras uteslutande begagna mönster vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrien. Med metallindustri avses såväl industri som hantverk inom metallbranschen. Lagen gäller emellertid endast prydnads- och icke nyttighetsmönster. Detta framgår av förarbetena till lagen och har jämväl fastslagits i rättspraxis. Under mönster innefattas jämväl modell, som i avseende å ändamålet är jämförlik med mönster. Skyddstiden är fem år.

Genom en år 1926 verkställd ändring i lagen om rätt till verk av bildande konst utsträcktes denna lags tillämpningsområde. I lagen upptogs nämligen ett så lydande stadgande: Till verk av bildande konst hänföras jämväl alster av konsthantverk och konstindustri; dock att beklädnadsartiklar

och vävnader, avsedda för dylika artiklar, icke äro föremål för skydd enligt denna lag. Skyddstiden är 10 år.

Angående räckvidden av föreslagna bestämmelserna till skydd för konsthantverk och konstindustri anförde departementschefen i den proposition (nr 2), varigenom förslag i ämnet förelades 1926 års riksdag (sid. 30):

Rörande räckvidden av de ifrågasatta skyddsbestämmelserna föreslog de sakkunniga i ett år 1914 avgivet betänkande, att skyddet skulle omfatta konstslöjden i dess helhet. Däremot intog kommerskollegium år 1915 den ståndpunkten, att skyddet skulle gälla konsthantverket samt av konstindustrien möbeltillverkningen och guldsmidet. Första lagutskottet uttalade 1919, att skyddet principiellt borde omfatta hela konstslöjden. I riksdagsskrivelse år 1924 har tillkännagivits anslutning till den åsikten, att lagskyddet bör gälla all konstslöjd, vilket dock icke ansetts utesluta, att vid en på sådan grund utformad lagstiftning särskilda omständigheter kunna påkalla undantag från skyddets verkningar beträffande vissa industrier. Under den nu verkställda utredningen har från en del håll gjorts gällande, att vissa industrigrenar borde ställas utanför en dylik lagstiftning. Sålunda har Östergötlands och Södermanlands handelskammare påyrkat, att undantag måtte göras för metall- och textilindustrierna. Denna mening torde delas även av Stockholms handelskammare. Sveriges industriförbund har framhållit såsom önskvärt, att undantag från skyddet måtte göras för textilindustriens produkter eller åtminstone för vävnader, avsedda för beklädnadsartiklar. Skånes handelskammare och handelskammaren i Göteborg hava ifrågasatt, huruvida icke de industrigrenar, vilkas utöware ej önska skydd, skulle kunna undantagas från lagens tillämplighetsområde, varjämte Västergötlands och norra Hallands handelskammare framhållit behovet av bestämmelser, som förhindra, att säsongvaror och enklare nyttighetsartiklar komma att hänföras till konstindustrien. Enligt vad den nu verkställda utredningen giver vid handen förefinnes inom textil-, metall- och hushållsglasindustrierna en önskan, att dessa industrier icke måtte bliva föremål för rättsskydd. Kommerskollegium har i sitt senaste utlåtande ansett rättsskyddet böra omfatta konstslöjden i allmänhet men funnit undantag böra stadgas för beklädnadsartiklar och vävnader, avsedda för dylika artiklar.

För min del ansluter jag mig till den uppfattningen, att, därest auktorskydd införes för konstslöjdsalster, detta skydd principiellt bör utsträckas till att gälla konstslöjdens hela område. I detta hänseende böra icke tillämpas olika regler för konsthantverk och konstindustri. Såsom under frågans föregående behandling framhållits, måste det ofta möta olösliga svårigheter att avgöra, huruvida ett föreliggande alster är en produkt av hantverk eller industri. Enligt min uppfattning bör alltså endast där det kan påvisas, att för någon viss näringsgren påtagliga olägenheter skulle uppstå genom införande av skydd, denna näringsgren ställas utanför skyddet. Detta torde vara förhållandet endast i fråga om de näringsgrenar, vilka för sin tillverkning äro beroende av utländska förebilder och genom införande av skydd skulle berövas tillgång till dessa. Något berättigat intresse att obehindrat kunna eftergöra inländska mönster och modeller lär icke föreligga.

Den verkställda utredningen torde hava givit vid handen, att det svenska konsthantverket icke längre har behov av utländska förebilder. Beträffande åter konstindustrien synes det vara obestridligt, att ett dylikt

behov förefinnes inom beklädnadsindustrien. Ej blott den del av textilindustrien, som tillverkar vävnader för beklädnadsändamål, utan även vissa andra grenar av beklädnadsindustrien torde vara hänvisade till att följa modets växlingar i de på detta område ledande länderna. Någon utsikt att inom landet frammana nya mönster och modeller för beklädnadsindustrien lärer, såsom kommerskollegium framhållit, näppeligen förefinnas. I likhet med kommerskollegium anser jag därför lämpligt, att beklädnadsartiklar och vävnader, avsedda för dylika artiklar, lämnas utom skyddets tillämplighetsområde. Härvid synes uttrycket beklädnadsartiklar böra givas en jämförelsevis vidsträckt tolkning. Parasoller, näsdukar, spetsar o. d. torde sålunda böra hänföras till sådana artiklar. Därest en vävnad väl lämpar sig till såväl beklädnadsartiklar som andra ändamål, bör den tydligen vara undantagen från skydd. Däremot bör den omständigheten, att en vävnad kan tänkas erhålla användning för dylika artiklar, icke medföra denna verkan, om vävnadens naturliga och ojämförligt viktigaste användning är en annan. Vad åter angår den del av textilindustrien, som icke tillverkar vävnader för beklädnadsartiklar, synes anledning icke föreligga att göra undantag från skyddet.

De skäl, som alltså föranleda beklädnadsindustriens ställande utanför det tilltänkta skyddet, synas icke föreligga beträffande någon annan industri. För övriga industrier torde icke kunna åberopas något lojalt behov att efterbilda utlandets konstslöjd. Vidkommande metallindustrien finner jag i likhet med kommerskollegium de anförda betänkligheterna mot införande av skydd i viss mån överdrivna. I regel torde de mönster och modeller, som inom denna industrigren komma till användning vid produktion i större omfattning, icke falla inom ramen för ett konstslöjdsskydd. Någon möjlighet för en näringsidkare att förskaffa sig monopol på standardartiklar lärer icke föreligga. Ej heller synes den omständigheten, att för vissa inom metallindustrien använda mönster skydd kan beredas enligt 1899 års lag, böra medföra nämnda industris uteslutande från auktorsskydd. Det torde för övrigt ytterst sällan komma att inträffa, att ett alster, vilket åtnjuter skydd såsom konstverk, tillika skyddas på grund av registrering enligt mönsterlagen. Märkas bör även, att dylikt dubbelt skydd kan tänkas uppkomma även med nu gällande lagstiftning.

Då auktorsskyddet sålunda enligt min mening med nu angivna undantag bör gälla för konstslöjden i dess helhet, uppkommer frågan, när ett alster av hantverk eller industri blir att betrakta såsom konstslöjdsalster och alltså bör åtnjuta skydd. Tydligen kan ett uttömmande svar på denna fråga icke givas i lag. En legal definition på alster av konstslöjd lärer icke kunna uppställas. Det måste i varje enskilt fall överlämnas åt domstol att avgöra, huruvida ett omtvistat alster kan betraktas som en konstslöjdsprodukt. Till ledning härvid torde tjäna, att ett konstslöjdsalster i mer eller mindre övervägande grad bör avse ett praktiskt ändamål. Tillika måste emellertid uppställas den fordran, att alstret kan anses såsom ett verk av bildande konst, d. v. s. att detsamma genom individuell formgivning syftar till en estetisk verkan. Ett föremål, som framställts utan varje konstnärlig originalitet, kan alltså icke betecknas som ett konstslöjdsalster. Allenast i den mån en hantverks- eller industriprodukt genom upphovsmannens skapande verksamhet gestaltats i en konstnärlig form, kan auktorsrätt uppkomma. Då skyddet emellertid omfattar endast den ur konstnärens individuella åskådning framgångna utformningen, följer därav, att varken det fram-

ställda alstrets rent tekniska element eller det använda motivet utgör föremål för skydd. Endast då ett alster såsom helhet betraktat framstår såsom efterbildning av ett annat verk, föreligger intrång i auktorsrätten. Däremot är det uppenbarligen tillåtet för envar att i fri anslutning till ett konstslöjdsalster framställa ett nytt, i det väsentliga självständigt sådant. I likhet med övriga verk av bildande konst bör ett konstslöjdsalster skyddas under alla stadier av sin tillblivelse. Även ritningar och modeller till dylika alster böra därför inbegripas under det konstnärliga skyddet.

Såsom en allvarlig olägenhet med ett auktorsskydd för konstslöjdens alster har stundom framhållits svårigheten att vid rättstillämpningen bestämma skyddets räckvidd. Från olika håll har anförts, att det ofta vore omöjligt att avgöra, huruvida ett hantverks- eller industrialster vore att anse som ett verk av bildande konst, samt att ovissheten därom måste skapa osäkerhet inom näringslivet och verka hämmande på produktionen. I syfte att förebygga dylika svårigheter har kommerskollegium föreslagit inrättande av en särskild institution, en s. k. konstslöjdsnämnd, vilken skulle erhålla till uppgift att dels i samband med en fakultativ registrering av konstslöjdsalster undersöka, huruvida ett visst föremål vore att anse som dylikt alster, dels ock efter anmodan av domstol avgiva utlåtande rörande icke registrerade alster.

Visserligen kan det icke förnekas, att i åtskilliga fall svårigheter kunna uppstå vid avgörande av frågan, huruvida ett visst föreliggande alster skall betraktas såsom en produkt av konstslöjd. Denna fråga torde dock icke erbjuda större vanskligheter än åtskilliga andra spørsmål, som komma under domstolarnas prövning. I rättspraxis saknas icke exempel på att likartade frågor kunna uppstå även beträffande andra arter av auktorsskydd.

I sitt utlåtande över nyssnämnda proposition (nr 9 år 1926) yttrade första lagutskottet:

»Utskottet har såväl 1919 som 1924 uttalat den åsikten, att konstverkskyddet principiellt borde omfatta varje art av bildande konst, och denna åsikt omfattar utskottet allt fortfarande. Härvid förbiser utskottet icke, att vissa svårigheter kunna uppstå vid bedömandet av vad som är att hänföra till konstslöjdsalster. Särskilt har såsom en allvarlig olägenhet av auktorsskyddets införande framhållits, att ovissheten, om ett alster vore skyddat eller ej, måste skapa osäkerhet inom industrien och verka hämmande på produktionen. Utskottet hyser emellertid den tillförsikten, att de sålunda uttalade farhågorna skola visa sig överdrivna. Om förslaget upphöjes till lag, torde i allmänhet allenast i fall av illojalt efterbildande ingripande komma att ske, och, där tvist drages under domstols prövning, lärers all möjlig varsamhet vid tillämpningen av lagen bliva iakttagen.

I fråga om räckvidden av skyddsbestämmelserna har departementschefen i princip anslutit sig till den av utskottet vid 1919 och 1924 års riksdagar hävdade uppfattningen, att skyddet bör omfatta konstslöjden i dess helhet. Av hänsyn till beklädnadsindustriens behov av utländska förebilder föreslås emellertid, att undantag göres för beklädnadsartiklar och vävnader, avsedda för dylika artiklar. Stadgande härom är upptaget i 1 §.

Utskottet har icke något att erinra mot vad sålunda föreslagits.»

Genom proposition (nr 5) vid 1919 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till lag om ändringar i och tillägg till 1899 års mönsterlag. För-

slaget innebar i huvudsak, att mönsterskyddet skulle utsträckas att omfatta jämväl träindustrien samt att skyddstiden skulle förlängas till tio år.

Sistnämnda förslag var närmast föranlett av en utredning, som verkstälts av den år 1908 tillsatta s. k. patentlagstiftningskommittén. Nämnda kommitté hade den 24 mars 1916 avgivit betänkande med förslag till lag om mönsterskydd. Vid förhandlingar, som kommittén under sitt arbete haft med representanter för skilda industrigrenar, hade gensagor mot mönsterskyddets utsträckande framförts av representanter för vissa grenar av textilindustrien och för glasindustrien samt därjämte av vissa porslinsfabrikanter. Enligt kommitténs förslag skulle emellertid mönsterlagen utsträckas att principiellt avse industrien i dess helhet.

Kommittén uttalade, att det icke kan vara annat än billigt och rättvist, att även åt den gren av andligt arbete, som består i komponerandet av mönster, ges ett skydd, som möjliggör för dess utövare att erhålla skälig ersättning för sitt arbete. Värdefullt sálunda i första hand för mönsterritaren är mönsterskyddet av ej mindre betydelse för industriidkaren och hantverkaren. Men ej blott av hänsyn till enskilda intressen är mönsterskyddet påkallat; i dess betydelse såsom en mäktig hävstång för höjande av konsthantverket och konstindustrien, uppammande av en inhemsk, på nationell grund arbetande mönsterritarkår, odlande av skönhetssinnet och den goda smaken, främjande av lojala affärsmetoder och stärkande av respekten för andras andliga arbete ligger enligt kommitténs mening förvisso tillräcklig anledning att anse ett dylikt skydd såsom ett beaktansvärt statsintresse. Givet är, att med den möjlighet att förvärva rättigheter, som mönsterskyddet medför, även följer en förpliktelse att respektera andras mönsterrätter, men enligt kommitténs åsikt kan denna helt naturliga förpliktelse i allmänhet icke verka betungande, och de farhågor, som i detta avseende understundom kommit till synes, torde mången gång hava berott på ett missförstånd angående mönsterskyddets innebörd.. Kommittén anser därför det principiellt riktiga vara att låta mönsterskyddet utsträckas till hela industriens område. Endast där det kan påvisas, att någon industrigren genom ett dylikt skydd kommer att lida verkligt men, bör en sådan industri hållas utanför området för en mönsterlag.

Kommittén anmärkte, att Sverige genom att ansluta sig till den genom pariskonventionen av år 1883 bildade internationella unionen för skyddande av den industriella äganderätten förpliktat sig att i fråga om mönsterskydd giva unionsstaternas medborgare och med dem enligt konventionsbestämmelserna likställda personer samma rättigheter som landets egna undersåtar, d. v. s. att mönsterlagen måste bereda dessa utlänningar möjlighet att erhålla skydd i samma omfattning och inom samma industriområden som svenskar. Vidare framhöll kommittén, att de protester, som förekommit mot ett mönsterskydd, egentligen varit riktade mot skyddets utsträckande till även utländska mönster, under det att så gott som undantagslöst någon farhåga för ett mönsterskydd, begränsat till inhemska mönster, icke torde hava försports inom någon gren av industrien. Efter en utförlig motivering kom kommittén till den åsikten, att något annat undantag från lagens tillämpning icke bör göras, än det som berör textilindustrien, nämligen med avseende å vävnader, avsedda för bekläd-

nadsartiklar, vilket undantag motiveras av textilindustriens tvång att på nämnda område följa det i utlandet skapade modets växlingar.

Vid kommittéförslagets anmälan i statsrådet förklarade departementschefen, att han av vad i ärendet förekommit bibragts den övertygelsen, att det icke skulle vara tillrådligt att nu införa ett så omfattande mönsterskydd, som kommittén föreslagit, samt anförde därutinnan:

Kommittén synes vid avvägandet av mönsterskyddets gagneliga och mindre gynnsamma sidor hava i viss mån överskattat de förra. Det bör särskilt framhållas, att hänsynen till mönsterritarnas intressen, vilka kommittén tillmäter stor vikt, näppeligen motiverar den föreslagna utsträckningen av mönsterskyddet. I sistnämnda avseende är nämligen att märka, att, om arbetsgivarna tillerkännas rätt med avseende å anställda mönsterritares mönster i den omfattning, kommittén föreslagit, de mönsterritare, som äro anställda i industriens tjänst, och som torde utgöra det övervägande flertalet, knappast kunna hava något större intresse av om skydd förefinnes eller icke. Även om farhågorna för mönsterskyddets skadliga inverkan på industrien i vissa fall kunna vara överdrivna, anser jag försiktigheten bjuda att ej införa ett mönsterskydd för de industrigrenar, där det förefinnes en utbredd önskan att få stå utanför skyddet. Av de olika industrierna är det egentligen endast möbelindustrien, inom vilken en allmän önskan om införande av mönsterskydd gjort sig gällande. Vid sådant förhållande synes mönsterskyddet nu böra utvidgas endast därhän, att vid sidan av metallindustrien upptages ett visst annat område av industrien, så avgränsat, att möbelindustriens intressen bliva tillgodosedda.

I anledning av 1919 års proposition anförde första lagutskottet, bland annat:

Vad angår frågan om mönsterskyddets utsträckning, anser utskottet — i likhet med patentlagstiftningskommittén och i överensstämmelse med utskottets åsikt i fråga om konstverksskyddets utsträckande till konstslöjden — det principiellt riktiga vara att låta mönsterskyddet utvidgas att gälla hela industrien; de skäl, som patentlagstiftningskommittén härutinnan anført till stöd för sin ståndpunkt, finner utskottet övertygande. Eh annan fråga är, huruvida inom någon del av industrien möjligen skulle kunna föreligga särskilda omständigheter och förhållanden, som påkalla något undantag i ett eller annat avseende från mönsterskyddets verkningar.

Vad beträffar det motstånd, som från vissa industriers sida framträtt mot mönsterskyddet, torde detta delvis hava sin grund i en missuppfattning angående mönsterskyddets rätta innebörd och delvis vara att söka i betydligt överdrivna farhågor för mönsterskyddets skadliga inverkan på industrien.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte dels förklara, att propositionen ej kunnat bifallas, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville efter förnyad utredning låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till ny lagstiftning om mönsterskydd, byggd på den grundsatsen, att skyddet skulle utsträckas till att omfatta industrien i allmänhet. Utskottets hemställan blev av riksdagen bifallen, varefter riksdagen avlät skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 april 1919.

Med föranledande av riksdagens skrivelse förordnade Kungl. Maj:t den 7 september 1920 en sakkunnig att inom justitiedepartementet biträda vid behandling av, jämte annat, den i skrivelsen gjorda framställningen. Genom beslut den 24 november 1922 förordnade Kungl. Maj:t, att utredningsarbetet skulle vila från och med den 1 januari 1923.

I samband med konstverksskyddets utsträckande år 1926 framlade departementschefen icke något förslag om utvidgning av mönsterskyddet. Departementschefen anförde i propositionen nr 2 år 1926:

Ett närmare ingående på spörsmålet om mönsterskyddets utsträckande torde för närvarande vara uteslutet. Redan för några år sedan uppkom fråga om ett samarbete mellan de nordiska länderna för åvägabringande av gemensam mönsterskyddslagstiftning. I avbidan på resultatet av förhandlingar, som förts om inledande av ett dylikt samarbete, hava vidare åtgärder för reformering av den svenska lagstiftningen på detta område fått anstå. Härtill kommer, att frågan om en utsträckning av mönsterskyddet står i nära samband med patentlagstiftningen. Av dessa skäl lär ett mera väsentligt utsträckande av mönsterskyddet icke för närvarande kunna ifrågakomma.

Frågan drogs emellertid under riksdagens prövning genom motion i andra kammaren (nr 186 år 1926), däri hemställdes, att riksdagen måtte dels förklara, att propositionen ej kunde bifallas, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter den utredning, som kunde vara erforderlig, taga under förnyat övervägande, huruvida lagstiftningen angående mönsterskydd lämpligen kunde utsträckas att omfatta industrien i allmänhet samt för riksdagen framlägga det förslag, var- till ett sådant övervägande kunde föranleda.

Första lagutskottet, som i avgivet utlåtande (nr 9) tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag till ändring i lagen om rätt till verk av bildande konst med viss ändring, fann vad departementschefen anfört till stöd för sin ståndpunkt att ej till behandling upptaga frågan om vidgad mönsterskyddslagstiftning välgrundat och avstyrkte motionen.

Utskottets hemställan blev av riksdagen bifallen.

År 1935 väcktes inom andra kammaren motion (nr 164), att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen om skydd för vissa mönster och modeller, att lagen komme att omfatta jämväl alster tillhörande glasindustrin. Motionären ansåg att den av honom önskade utsträckningen av tillämpningsområdet för mönsterlagen skulle kunna åvägabringas genom en mindre redaktionell jämkning i 1 § första stycket av lagen.

Första lagutskottet begärde yttrande från patent- och registreringsverket över nyssnämnda motion. I det yttrande som i anledning därav inkom från verket anfördes, att den av motionären föreslagna ändringen av mönsterlagen i och för sig icke torde möta några betänkligheter, att

det emellertid kunde ifrågasättas huruvida icke mönsterskyddet samtidigt borde utsträckas att jämväl avse den glasindustrien i olika avseenden närstående porslinsindustrien och lergodsindustrien i övrigt samt likaså, i överensstämmelse med propositionen nr 5 till 1919 års riksdag, träindustrien, samt att ett utsträckande av skyddet till industrien i allmänhet däremot icke för det dåvarande syntes vara att förorda.

I sitt utlåtande (nr 44 år 1935) anförde första lagutskottet:

Det torde vara riktigt att lagen om rätt till verk av bildande konst ger ett endast ofullständigt skydd för mönster. Detta förhållande föreligger emellertid icke allenast beträffande glasindustrien utan även i fråga om andra industrigrenar. Tidigare har mot en utvidgning av lagen om mönsterskydd rests starkt motstånd från vissa industrier, däribland glasindustrien. Det är möjligt att detta motstånd icke numera är av samma styrka. Därest ändrade förhållanden i detta avseende sålunda inträtt, torde det kunna förväntas att representanterna för de industrier som må vara i behov av skydd enligt mönsterlagen komma att hos Kungl. Maj:t påkalla lagstiftning i ämnet.

Motionen föranledde ej någon riksdagens åtgärd.

Rörande den svenska konstslöjdens rättsliga ställning i utlandet anförde departementschefen i propositionen nr 2 år 1926 (sid. 5, 35):

Av betydelse för den svenska konstslöjdens rättsliga ställning är även, att Sverige från och med den 1 januari 1920 biträtt den reviderade bernkonventionen den 13 november 1908 för skydd av litterära och konstnärliga verk. Enligt denna konvention äro de fördragsslutande länderna, vilka bilda den så kallade bernunionen för skydd av författares och konstnärers rättigheter, skyldiga att i särskilda, viktiga hänseenden bereda utländska, till unionen hörande auktorer ett visst minimiskydd. Rörande konstslöjden innehåller konventionens artikel 2 sista stycket, att verk av konst, tillämpad å industrien, skyddas i den mån varje lands inre lagstiftning sådant tillåter. Denna bestämmelse innebär, att ett till unionen anslutet land, vars lagstiftning icke skyddar egna konstslöjdsalster, ej heller har skyldighet att bereda skydd för dylika alster från andra unionsländer samt att ett land, vars lag meddelar skydd för inhemsk konstslöjd, är pliktigt att skydda jämväl utländska konstslöjdsalster, oberoende av om skydd finnes i dessas hemland. Skyddet gäller således utan reciprocitet. Enligt konventionens artikel 27 andra stycket kunna de stater, som undertecknat konventionen, vid ratifikationernas utväxling förklara, att de önska i fråga om den ena eller andra punkten förbli bundna av bestämmelserna i konventionen, som av dem tidigare undertecknats.

I de flesta av de till bernunionen hörande staterna är konstslöjden i likhet med de fria konsterna föremål för skydd. Auktorsskydd för konstslöjdens alster finnes sålunda i större eller mindre omfattning i Belgien, Danmark, Danzig, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Tyskland, Ungern och Österrike. Dylikt skydd torde även bestå i Italien samt möjligen i Norge och Japan. Av nämnda länder har Frankrike vid konventionens ratificerande, under åberopande av stadgandet i artikel 27 andra stycket, förklarat sig vilja i fråga om alster av till-

lämpad konst kvarstå vid äldre konventionsbestämmelser. Genom detta förbehåll, om vars innebörd viss tvekan råder, torde för Frankrikes del reciprocitetsgrundsatsen hava blivit gällande. Det skydd, som enligt republikens lagstiftning kommer de franska konstslöjdsalstren till del, utsträckes sålunda till verk från ett annat unionsland endast för det fall, att även detta land enligt sin lag anordnar skydd för konstslöjd.

Sverige har vid ratificerande av konventionen icke gjort något förbehåll rörande dess bestämmelser om skydd för konstslöjdens alster. För Sveriges del är således enligt konventionen ställningen denna. Den svenska konstslöjdens alster åtnjuta skydd i de unionsländer, vilkas lagstiftning anordnar auktorsskydd för konstslöjdsprodukter. Antagligen åtnjutes dock sådant skydd icke i Frankrike. Sverige har visserligen icke någon skyldighet att införa skydd för konstslöjd, men därest dylikt skydd införes, är Sverige pliktigt att skydda även utländska konstslöjdsalster, för så vitt de falla under konventionen, och detta utan avseende därå, om svensk konstslöjd skyddas i deras hemland. Om skydd å ifrågavarande område kommer till stånd i vårt land, skyddar givetvis även Frankrike den svenska konstslöjden. — — —

Kommerskollegium har framhållit önskvärdheten av att den i konstverkslagen — liksom i de övriga lagarna på det auktorrättsliga området — fastslagna ömsesidighetsgrundsatsen måtte tillämpas jämväl beträffande det föreslagna konstslöjdsskyddet. Såsom redan omnämnts, har emellertid Sverige utan förbehåll om reciprocitet i denna del biträtt den reviderade bernkonventionen och därigenom förbundit sig att, därest skydd beredes den inhemska konstslöjden, skydda jämväl konstslöjdsalster från annat till bernunionen hörande land, oberoende av om svensk konstslöjd åtnjuter skydd i alstrets hemland. Vid sådant förhållande är det icke möjligt att beträffande konstslöjdsskyddet vidhålla kravet på reciprocitet. Det torde ej heller vara förenat med någon olägenhet att för detta begränsade område uppgiva ömsesidighetsgrundsatsen, då de flesta länder, vilkas konstslöjd kan tänkas erhålla någon betydelse för vårt land, redan infört konstslöjdsskydd. Märkas bör även, att — med undantag av Frankrike — alla de till bernunionen hörande länder, vilka anordnat skydd för konstslöjd, på grund av konventionens bestämmelser åtagit sig skyldighet att skydda i annat unionsland hemmahörande konstslöjdsalster oberoende av ömsesidighet.

I överensstämmelse härmed har ömsesidighetsvillkoret i 23 § andra stycket i lagen om rätt till verk av bildande konst begränsats till att avse allenast annat konstverk än alster av konsthantverk och konstindustri.

I den reviderade bernkonventionen 1928 har artikel 2 sista stycket icke undergått någon förändring.

Sedan utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande över motionerna från kommerskollegium samt patent- och registreringsverket, hava sådana yttranden inkommit. (Se bilaga A och E.) Vid förstnämnda yttrande hava fogats särskilda yttranden från svenska slöjdföreningen, Sveriges industriförbund och Sveriges hantverksorganisation. (Se bilaga B, C och D.) Patent- och registreringsverket har åbe-

ropat och vid sitt yttrande fogat ett tidigare av verket avgivet yttrande till utskottet i anledning av ovannämnda motion nr 164 år 1935 i andra kammaren. (Se bilaga F.)

Utskottet.

Av utskottets redogörelse framgår, att avsikten med den år 1926 genomförda ändringen i konstverkslagen varit att utsträcka skyddet till att omfatta konstslöjden i dess helhet, med undantag allenast för de i lagen särskilt angivna artiklarna. Det ligger emellertid i sakens natur att detta skydd är begränsat såtillvida, att det omfattar endast sådana alster som äro att anse såsom verk av bildande konst. I förarbetena till lagändringen har detta krav på konstnärlighet och ursprunglighet uttryckts så, att alstret skall genom individuell formgivning syfta till en estetisk verkan. Huruvida detta krav är uppfyllt i ett särskilt fall, där efterbildning av ett alster ägt rum, ankommer det i sista hand på domstolarna att avgöra. För beivrande av intrång på en förment konstnärsrätt till ett alster av konstslöjd är upphovsmannen, om annat ej hjälper, nödsakad att anlita rättegång. Härav blir en följd att ganska lång tid kan förflyta innan laga kraft ägande dom föreligger och skyddet därigenom blir effektivt.

I de till utskottet inkomna yttrandena från kommerskollegium, svenska slöjdföreningen och Sveriges industriförbund har det understrukits, att det skydd som konstverkslagen bereder upphovsmannen till ett konstslöjdsalster i praktiken visat sig vara så bristfälligt, att särskilda åtgärder torde erfordras för dess effektivisering. Beträffande det sätt varpå bristerna böra avhjälpas råder icke full samstämmighet. Kommerskollegium har i en tidigare utredning uttalat sig till förmån för att genom en särskild lag borde skapas ett registreringsförfarande som gjorde skyddet för konstslöjden effektivt. I sitt nu avgivna yttrande har kommerskollegium framhållit, att olika till buds stående möjligheter borde tagas under övervägande. Sveriges industriförbund har såsom sin mening uttalat, att en utvidgning av konstnärsskyddet icke torde kunna åstadkommas inom konstverkslagens ram. Förbundet har i stället förordat att det eftersträfvade skyddet bör beredas genom en lagstiftning enligt mönsterlagens principer.

Frågan på vad sätt en förbättring av skyddet för konstslöjden inom landet skall kunna åvägabringas, synes kunna besvaras först efter en närmare undersökning. Uppmärksamheten torde emellertid i främsta rummet vara inriktad på möjligheterna att genomföra erforderliga reformer antingen inom konstverkslagens ram eller i anslutning till mönsterlagen. Beträffande förstnämnda lag pågår redan för närvarande ett revisionsarbete i det att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 oktober 1938 särskilda sakkunniga tillkallats för att verkställa utredning rörande revision av gällande författningar om rätt till litterära och musikaliska verk samt verk av bildande konst ävensom angående en ny lagstiftning om andra närstående andliga rättigheter. Denna utredning

lärer emellertid i första hand komma att taga sikte på möjligheterna till en gemensam nordisk lagstiftning inom denna del av de andliga rättigheternas område, och den i motionerna framförda frågan om förbättring av skyddet för konstslöjden torde i varje fall icke i hela sin vidd falla inom den givna ramen för utredningsarbetet.

Vad åter angår mönsterlagen har tidigare framhållits att en utsträckning av mönsterskyddet står i nära samband med patentlagstiftningen. Även denna sistnämnda lagstiftning är föremål för utredning. Särskild sakkunnig har nämligen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 juni 1938 utsetts att verkställa utredning rörande ny patentlagstiftning. Denna utredning avser dock icke själva mönsterlagen och kan således icke förväntas föranleda en lösning av det i motionerna framförda spörsmålet.

Vid sådant förhållande synes vara påkallat att föranstalta om en allsidig utredning av frågan om beredande av effektivare skydd åt konstslöjden inom landet. Därvid torde även böra tagas under övervägande spörsmålet om skyddande av svensk konstslöjd utomlands.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,
att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning av frågan
på vad sätt svensk konstslöjd kan såväl inom som utom
landet beredas effektivare skydd samt för riksdagen fram-
lägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 25 april 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Karl Emil Johanson, Wagnsson, Karl Johan Olsson, Emil Andersson, Theodor Magnusson**, *Brandt* och *Anton Svensson*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Hedlund* i Östersund, *Lindmark**, *Berg**, *Lindberg* i Stockholm, *Hansson* i Vännäsby* och *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

KUNGL. MAJ:TS OCH RIKETS
KOMMERSKOLLEGIUM.
—
INDUSTRIBYRÅN.

Bilaga A.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom beslut den 17 februari 1939 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att senast den 15 mars 1939 avgiva och till riksdagens första lagutskott överlämna yttrande över två vid årets riksdag väckta, likalydande motioner, nr 168 i första kammaren och nr 241 i andra kammaren, angående beredande av effektivare skydd för svensk konstslöjd.

Kollegium har i anledning härav inhämtat här bifogade yttranden i ärendet från Svenska slöjdföreningen, Sveriges industriförbund och Sveriges hantverksorganisation.

Den uppfattning rörande otillräckligheten av nu gällande legala skydd för alster av konsthantverk och konstindustri, vilken kommit till uttryck i motionerna, har vunnit ytterligare stöd av vad som anförts i de inhämtade yttrandena. Samtliga de tre hörda organisationerna tillstyrka sålunda den i motionerna begärda utredningen. Slöjdföreningen har därvid vitsordat, att den nuvarande lagstiftningen för konstslöjdsalster visat sig för praktiskt behov otillräcklig. Konstslöjdsalster, som obestriddligen föredro så karakteristiska drag, att verkets upphovsman med full rätt kunde åberopa, att hans personliga smak och skicklighet satt sin personliga prägel därpå, hade i praktiken befunnits skyddslöst och den enskilde konstnären praktiskt taget rättslös. Det vore enligt föreningens mening av ett praktiskt behov i hög grad påkallat, att det nuvarande skyddets område utvidgades och därjämte till sina gränser närmare bestämdes. För ernående av detta syfte syntes en lagändring vara oundviklig.

Industriförbundet har för sin del i huvudsak framhållit, att de förhoppningar, som konstindustriens utövare fäst vid 1926 års lagstiftning, i stort sett icke syntes hava blivit infriade. Detta syntes till en del sammanhånga med den ofta framträdande, i sakens natur liggande svårigheten att i det konkreta fallet avgöra, huruvida ett alster vore av beskaffenhet att åtnjuta skydd enligt nämnda lagstiftning eller icke. Denna svårighet belystes i sin mån av de synnerligen skiftande uttalanden från experthåll, som avgivits i domstolstvister rörande efterbildning av hithörande alster. Beivrandet av sådan efterbildning hade dessutom ofta visat sig förenat med sådana kostnader för expertis och annan utredning, att en förfördelad fabrikant i det längsta droge sig för att skrida till rättslig aktion. Och komme en sådan till stånd, hade det konstindustriella alster, varom tvisten rört sig, mången gång hunnit förlora det mesta av sin aktualitet vid den tidpunkt, då rättegången kanske efter flera år bleve slutligen avgjord. På andra håll syntes man närmast benägen att kritisera den principiella utformning, som lag och praxis givit åt begreppet konstslöjd. Vad man framför allt vände sig

emot, vore det i lagens förarbeten uttryckta kravet, att alster av konstslöjd, liksom verk av bildande konst, för att åtnjuta skydd skulle utmärka sig för konstnärlig originalitet. Ett dylikt krav innebure, att ett föremål, som i fråga om form eller dekor, eller kanske båda, anknöte sig till kända former och mönster, icke åtnjöte skydd enligt 1926 års lagstiftning och detta oavsett, att föremålets skapare lyckats förläna en personlig, konstnärlig karaktär åt föremålet. En viss eftergift på originalitetskravet vore enligt denna uppfattning nödvändig, därest lagstiftningen i fråga skulle få något egentligt praktiskt värde.

Hantverksorganisationen slutligen har icke lämnat någon närmare motivering för sitt förordande av undersökning i ämnet.

Den i förevarande motioner omförmälda ändring år 1926 av 1919 års lag om rätt till verk av bildande konst, genom vilken ändring jämväl alster av konstslöjd tillförsäkrades visst rättsskydd, har tillkommit efter en av kommerskollegium verkställd, i utlåtande till Kungl. Maj:t den 26 januari 1925 framlagd utredning med förslag till särskild lag om rätt till konstslöjdsalster. Kollegium föreslog däri bland annat, att en särskild nämnd (konstslöjdsnämnden) skulle tillsättas, hos vilken konstslöjdsalster skulle kunna registreras. Ett registrerat alster skulle, tills motsatsen bevisades, anses skyddsberättigat enligt lagen och utarbetat av den, som sökanden uppgivit. Även icke registrerade alster skulle emellertid åtnjuta rättsskydd, därest de uppfyllde lagens krav på konstnärlig egenart. Beträffande sådana alster skulle det åligga konstslöjdsnämnden att, efter anfordran av domstol, vid vilken tvist anhängiggjorts, huruvida alstret skulle anses skyddsberättigat enligt lagen, avgiva utlåtande häröver.

Kollegii förslag åsyftade således genomförande av ett väsentligt mera effektivt rättsskydd för konstslöjdsalster än som sedermera kom till stånd genom 1926 års lagbestämmelser på området. Enligt vad som framgår av det utdrag av statsrådsprotokollet, som bifogats Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1926 års riksdag (nr 2), förbisågs visserligen icke de svårigheter, som i åtskilliga fall kunde uppstå vid avgörande av frågor, huruvida ett visst alster skulle betraktas som en produkt av konstslöjd. Emellertid ansågs tillräcklig anledning icke föreligga för att för ifrågavarande jämförelsevis begränsade område anordna en särskild statlig sakkunniginstitution. Även hänsynen till de kostnader, som nämndens verksamhet oundgängligen skulle medföra, torde dock hava varit av betydelse vid Kungl. Maj:ts ståndpunkttagande till frågan. Förslaget om en särskild konstslöjdsnämnd fick således förfalla, och konstslöjdsalster likställdes i propositionen i rättsskyddshänseende med andra verk av bildande konst. Såsom i förevarande motioner framhållits blev även Kungl. Maj:ts förslag i huvudsak antaget av riksdagen.

Genom vad nu i ärendet framkommit har enligt kollegii mening otvetydigt påvisats, att 1926 års lagbestämmelser icke varit tillräckliga för att tillförsäkra konstslöjdsalster det rättsskydd, som med bestämmelserna avsetts. Orsaken härtill synes i första rummet vara att söka i svårigheterna att i de särskilda fallen avgöra, huruvida ett alster med hänsyn till sin konstnärliga egenart kan anses falla inom lagens skyddsområde, samt den därav uppkommande rättsosäkerheten. Tillräckliga skäl synas därför föreligga för åvägabringande av en förnyad utredning

i ämnet. Därvid bör givetvis undersökas olika till buds stående möjligheter till genomförande av ett effektivt rättsskydd för ifrågavarande produkter. I sådant avseende må bringas i erinran, att vid den föregående behandlingen av frågan två olika former för rättsskydd voro under övervägande, nämligen dels auktorsskydd och dels mönsterskydd. Auktorsskyddet kom att ligga till grund för kollegii ovannämnda förslag i ämnet, liksom även för 1926 års nu gällande bestämmelser. Mönsterskyddet ansågs däremot av industriens talesmän utgöra den lämpligaste formen för ett rättsskydd för konstslöjdsalster. I sitt nu föreliggande yttrande har industriförbundet ånyo uttalat sig för genomförande av mönsterskydd. Utan att i frågans nuvarande läge för egen del taga ståndpunkt härtill vill kollegium framhålla önskvärdheten av att vid en eventuell utredning i ämnet jämväl lämpligheten av en dylik form av rättsskydd för konstslöjd tages under förnyat övervägande. Vidare bör vid utredningen undersökas möjligheter att åstadkomma ökat skydd för svenska konstslöjdsalster på den utländska marknaden.

Med stöd av vad sålunda anförts får kollegium tillstyrka, att den i motionerna begärda undersökningen kommer till stånd.

Stockholm den 15 mars 1939.

AXEL GJÖRES.

HARALD CARLBORG.

/ Mogens Möller.

Bilaga B.

Till Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium.

Anmodad att avgiva yttrande i anledning av remiss till kommerskollegium från justitiedepartementet rörande motioner väckta vid årets riksdag angående effektivare skydd för svensk konstslöjd, får svenska slöjdföreningen härmed anföra följande.

Föreningen instämmer i motionärernas motivering och ber att livligt få tillstyrka den i motionen begärda utredningen. De förhållanden, som för närvarande äro rådande inom konstindustrien och konsthantverket i de avseenden, som av motionärerna beröras, äro icke tillfredsställande. Föreningen har redan förut med tillfredsställelse erfarit, att Kungl. Maj:t tagit initiativet till en förbättrad lagstiftning rörande bland annat rätten till alster av bildande konst, däri inbegripna även konstslöjdsalster.

Föreningen använder tillfället att här erinra om att den nuvarande lagstiftningen beträffande konstslöjdsalster visat sig för praktiskt behov otillräcklig. Konstslöjdsalster, vilka obestridligen förete så karaktäristiska drag, att verkets upphovsman med full rätt kan åberopa, att hans personliga smak och skicklighet satt sin prägel därå, hava i praktiken befunnits skyddslösa och den enskilde konstnären praktiskt taget rättslös. Det är enligt föreningens mening av ett praktiskt behov i hög grad påkallat, att det nuvarande skyddets område utvidgas och därjämte till sina gränser närmare bestämmes. För ernående av detta syfte torde en lagändring vara oundviklig.

På grund av vad sålunda anförts förordar svenska slöjdföreningen, att de nu väckta motionerna måtte få åsyftad verkan.

Stockholm den 4 mars 1939.

För Svenska Slöjdföreningen

ERIK WETTERGREN.

/ Åke Stavenow.

Bilaga C.

Till Kungl. Kommerskollegium.

Genom remiss den 22 sistlidne februari har kungl. kollegiet anhållit om Sveriges Industriförbunds yttrande över en vid årets riksdag väckt motion (II:241) angående beredande av effektivare skydd för svensk konstslöjd.

Motionärerna uttala att det skydd för konstslöjdens — d. v. s. konstindustriens och konsthantverkets — produkter, som för närvarande finnes, är bristfälligt och belysa detta med flera exempel på fall, där svenska konstslöjdsprodukter gjorts till föremål för obehörig efterbildning. Motionärerna synas mena att nuvarande lagar till skydd för konstslöjdens och liknande produkter — 1919 års lag om rätt till verk av bildande konst (»konstverkslagen»), som 1926 utsträcktes till att avse även konstslöjdsalster, samt 1899 års lag om skydd för vissa mönster och modeller — böra undergå en omarbetning till avhjälpan av de påtalade missförhållandena. Motionen utmynnar i en hemställan om utredning, på vad sätt svensk konstslöjd skall såväl inom som utom landet beredas effektivare skydd.

Enligt vad förbundet har sig bekant råder inom vissa konstindustriella yrken missnöje med det skydd, som för närvarande i vårt land beredes konstindustriens alster. De förhoppningar, som konstindustriens utövare fäst vid 1926 års lagstiftning, torde i stor utsträckning icke ha blivit infriade. Detta lärer till en del sammanhånga med den ofta framträdande, i sakens natur liggande svårigheten att i det konkreta fallet avgöra, huruvida ett alster är av beskaffenhet att åtnjuta skydd enligt nämnda lagstiftning eller icke. Denna svårighet belyses i sin mån av de synnerligen skiftande utlåtanden från experthåll, som avgivits i domstolstvister rörande efterbildning av hithörande alster. Beivrandet av sådan efterbildning har dessutom ofta visat sig förenat med sådana kostnader för expertis och annan utredning, att en förfördelad fabrikant i det längsta drager sig för att skrida till rättslig aktion. Och kommer en sådan till stånd, har det konstindustriella alster, varom tvisten rört sig, mängden gång hunnit förlora det mesta av sin aktualitet vid den tidpunkt, då rättegången kanske efter flera år blir slutligen avgjord.

På andra håll synes man närmast benägen att kritisera den principiella utformning, som lag och praxis givit åt begreppet konstslöjd. Vad man här framför allt vänder sig emot är det i lagens förarbeten uttryckta kravet, att alster av konstslöjd, liksom övriga verk av bildande konst, för att åtnjuta skydd skall utmärka sig för konstnärlig originalitet. Ett dylikt krav innebär, framhåller man, att ett föremål, som i fråga om form eller dekor eller kanske bådaddera anknyter till kända former och mönster, icke åtnjuter skydd enligt 1926 års lagstiftning och detta oavsett att föremålets skapare lyckats förlåna en personlig, konstnärlig karaktär åt föremålet. En viss eftergift på originalitetskravet är enligt denna uppfattning nödvändig, därest lagstiftningen ifråga skall få något egentligt praktiskt värde.

Inom vissa konstindustriella yrken, t. ex. glas- och porslinsindustrierna, betonar man vidare de svårigheter, som åsamkas svenska företagare genom att utländska konkurrenter mer eller mindre direkt kopiera omtäckta svenska industrialster och därmed skada de svenska företagens avsättning. Motionärernas framställning tyder på att nu antydda missförhållande av dem tillmätts särskild betydelse.

Även om en utredning icke torde kunna avhjälpa bristfälligheter i skyddet för svenska konstslöjdsalster *utomlands* — detta skydd är en fråga om innehållet i och efterlevnaden av de bestämmelser rörande dylika alster, som gälla i det land, där skyddet påkallas — vill förbundet med hänsyn till vad i det föregående anförts biträda motionä-

rernas yrkande om utredning. I fråga om den lämpliga inriktningen av en sådan utredning tillåter sig förbundet anföra följande synpunkter.

I yttrande över förslag till 1926 års lagstiftning om skydd för konstslöjdsalster ställde sig förbundet avvisande mot att skydd för sådana alster infördes genom en utvidgning av lagen om rätt till verk av bildande konst och uttalade sig i stället till förmån för en utredning angående möjligheten att tillgodose föreliggande skyddsbehov genom en lagstiftning efter mönsterskyddslagens principer. Såsom motiv härför anförde förbundet bland annat den rättsosäkerhet, som en lagstiftning efter föreslagna linjer skulle medföra för näringslivet, i det att ovisshet ofta skulle föreligga därom, huruvida ett visst alster vore skyddat av lagen eller icke. Av vad ovan anförts bestyrkes att dessa betänkligheter icke saknade grund.

Svagheten med en reglering av konstslöjdsskyddet i konstverkslagen framträder även då fråga blir om en sådan utvidgning av detta skydd, som nu från vissa håll ifrågasättes. En dylik utvidgning torde nämligen icke kunna åstadkommas inom konstverkslagens ram. Det i denna lag uppställda originalitetskravet gäller ju samtliga de alster av bildande konst som lagen skyddar; och redan av principiella skäl torde icke kunna ifrågakomma att eftergiva detta krav beträffande vissa av dessa alster. Däremot torde hinder icke möta att efter principerna för en mönsterskyddslag bereda skydd åt sådana alster av industri och hantverk, som visserligen icke fylla kravet på konstnärlig originalitet men som med hänsyn till sina egenskaper i övrigt ändock framstå såsom förtjänta av skydd.

Den utredning rörande förbättrat skydd för konstslöjdens alster, som enligt förbundets förmenande bör komma till stånd, synes för den skull böra inriktas på en undersökning av möjligheterna att inom de yrken, där så anses lämpligt, bereda det eftersträfvade skyddet genom en lagstiftning enligt mönsterskyddslagens principer. Förbundet tillåter sig erinra, att vid tillkomsten av 1926 års lagstiftning införandet av ett vidsträcktare mönsterskydd än det gällande icke avvisades utan att frågan därom av vissa skäl lämnades öppen. Sålunda anfördes att en utsträckning av mönsterskyddet inverkade på patentlagstiftningen samt att frågan om en internationell reglering av mönsterskyddet vore under överbäggande. Dessa skäl torde icke numera äga giltighet, så mycket mindre som en reform av patentlagstiftningen för närvarande förberedes.

Stockholm den 11 mars 1939.

Sveriges Industriförbund

WILH. EKMAN.

/ Gustaf Settergren.

Bilaga D.

Till Kungl. Kommerskollegium.

Med anledning av remiss av den 22 februari detta år beträffande motion i andra kammaren nr 241 av herr Kilbom m. fl. angående beredande av effektivare skydd för svensk konstslöjd vill Sveriges Hantverksorganisation inskränka sig till förord för den i motionen föreslagna åtgärden »om undersökning av på vad sätt svensk konstslöjd skall såväl inom som utom landet beredas effektivare skydd».

Stockholm den 15 mars 1939.

Sveriges Hantverksorganisation
AUG. LINDMARK.

/ Gunnar Willén.

KUNGL. PATENT- OCH
REGISTRERINGSVERKET.

Bilaga E.

Till Riksdagens första lagutskott.

Enligt skrivelse den 17 februari 1939 från chefen för justitiedepartementet har Kungl. Maj:t anbefallt patent- och registreringsverket att senast den 15 mars 1939 avgiva och till Eder överlämna yttrande över två inom riksdagen väckta motioner, nr 168 i första kammaren och 241 i andra kammaren, angående beredande av effektivare skydd för svensk konstslöjd; och får i anledning härav ämbetsverket äran anföra följande.

Det ämne, som avhandlas i ifrågavarande motioner, berör patent- och registreringsverkets verksamhetsområde endast i vad det hänför sig till lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller. Ämbetsverkets yttrande över motionerna lärer väl därför icke åstundas annat än i sistnämnda avseende.

I fråga om revision av mönsterlagen har ämbetsverket tämligen nyligen avgivit yttrande till utskottet med anledning av en motion till 1935 års riksdag (nr 164 i andra kammaren) angående viss ändring i nämnda lag. Detta yttrande innehåller vad som från ämbetsverkets sida är att anföra med anledning av de nu ifrågavarande motionerna; och får ämbetsverket därför såsom yttrande över dessa överlämna och åberopa sagda yttrande, varvid dock bör anmärkas, att däri omnämnda uppdrag för undertecknad Hjertén i fråga om mönsterlagens revision numera upphört i samband med tillkomsten av 1938 års patentutredning.

I behandlingen av detta ärende hava deltagit, utom undertecknad generaldirektör, byråcheferna Linroth (föredragande), Lindgren, Norrbin, Burman, Gertz, Kinmanson, Trägårdh och Bohman.

Stockholm den 3 mars 1939.

H. HJERTÉN.

/ O. Källander.

KUNGL. PATENT- OCH
REGISTRERINGSVERKET.

Bilaga F.

Till Riksdagens första lagutskott.

Enligt skrivelse den 1 februari 1935 från chefen för justitiedepartementet har Kungl. Maj:t anbefallt patent- och registreringsverket att senast den 30 innevarande mars avgiva och till Eder överlämna utlåtande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 164, angående viss ändring i lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller (här nedan kallad mönsterlagen); och får i anledning härav ämbetsverket äran anföra följande.

Motionen avser vidtagande av sådan ändring i mönsterlagen, att denna komme att omfatta, icke såsom nu endast alster tillhörande metallindustrien utan även alster tillhörande glasindustrien.

Vår nuvarande mönsterlag är i olika hänseenden mycket begränsad i jämförelse med motsvarande lagstiftningar i många främmande länder. Förutom att den enligt förarbetena till densamma och gällande praxis anses omfatta allenast s. k. prydnadsmönster i motsats till s. k. nytthetsmönster, gäller — såsom redan angivits — att skydd kan erhållas endast för mönster till alster inom metallindustrien.

Det kommittéförslag av den 6 november 1878, vilket — om också med högst väsentliga ändringar — ligger till grund för 1899 års lag, var icke begränsat till metallindustrien utan avsåg hela det industriella området.

Att någon lagstiftning i ämnet ej kom till stånd förrän cirka tjugu år efter kommittébetänkandets avgivande och att den antagna lagen begränsades till endast metallindustriens alster berodde väsentligen på det motstånd, som från olika industribranscher, särskilt vissa med mode- och säsongvaror sysslande grenar av textilindustrien, restes mot förslaget. Detta motstånd bottnade i sin ordning i farhågan att genom en sådan lagstiftning — vilken på grund av gällande internationella överenskommelser måste omfatta rätt även för utlänningar att vinna mönsterskydd — den svenska industrien skulle i stor utsträckning betagas möjligheten att utan avsevärda uppoftningar hämta erforderliga mönster från utlandet, något som för många industrigrenar skulle vara i hög grad betänkligt.

Efter tillkomsten av 1899 års mönsterlag har frågan om dess utsträckande till andra industrier än metallindustrien vid olika tillfällen varit aktuell.

Den år 1908 tillsatta s. k. patentlagstiftningskommittén, i vars uppdrag ingick att verkställa revision av gällande mönsterlag, avgav den 24 mars 1916 förslag i ämnet. Vid förhandlingar, som kommittén under sitt arbete haft med representanter för skilda industrigrenar, hade gensagor mot mönsterskyddets utsträckande framförts av representanter för vissa grenar av textilindustrien och för glasindustrien samt därjämte av vissa porslinsfabrikanter. Enligt kommitténs förslag skulle emellertid mönsterlagen utsträckas att principiellt avse industrien i dess helhet. Dock innehöll 6 § i förslaget viss begränsning av skyddet, såvitt anginge vävnader, avsedda för beklädnadsartiklar. Och vidare skulle enligt stadgande i 22 § skyddet för registrerat mönster upphöra, då i utlandet tillverkade föremål, som till form eller utstyrsel väsentligen överensstämde med mönstret, till riket för försäljning infördes av mönsterrättens innehavare eller med dennes tillåtelse. Emellertid skulle Konungen — huvudsakligen för beredande av

samma lättnad för svenskar utomlands — äga förordna, att sistnämnda bestämmelse ej skulle gälla i fråga om införsel av föremål, tillverkade i viss främmande stat; och skulle ett sådant förordnande kunna avse föremål, tillhörande endast en del av industrien. Rörande motiven till kommitténs förslag i dessa delar tillåter sig ämbetsverket att hänvisa särskilt till sid. 50—63, 112—114 och 171—174 i kommittébetänkandet.

I avgivna yttranden över förslaget möttes detsamma av motstånd från skilda håll, bland annat även från glasindustriens sida. Förslaget blev ej heller i sin helhet förelagt riksdagen. Däremot avläts till 1919 års riksdag en kungl. proposition (n:r 5), avseende mönsterskyddets utsträckande till träindustrien, inom vilken mönsterskydd ansågs särskilt önskvärt. Riksdagen beslutade emellertid i enlighet med första lagutskottets hemställan (n:r 11) att, med avslag å propositionen, i skrivelse till Kungl. Maj:t (n:r 77) anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter förnyad utredning låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till ny lagstiftning om mönsterskydd, byggd på den grundsatsen att skyddet utsträcktes att omfatta industrien i allmänhet. Utredningen i detta avseende, numera anförtrodd åt undertecknad Hjertén, har ännu icke lett till resultat, väsentligen beroende på förhållanden, varom nedan förmäles.

Genom lag den 31 mars 1926 infördes i 1 § lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst en bestämmelse, enligt vilken till sådana verk hänföras jämväl alster av konsthantverk och konstindustri, dock att beklädnadsartiklar och vävnader, avsedda för dylika artiklar, icke äro föremål för skydd enligt konstverkslagen. Givetvis har härigenom behovet av ett utsträckt mönsterskydd i viss mån minskats. Helt och hållet har det emellertid icke bortfallit, vilket tidigare vid upprepade tillfällen betonats, bland annat i första lagutskottets vid 1919 års riksdag avgivna, å sid. 1—2 i förevarande motion citerade yttrande.

Under år 1934 biträdde Sverige efter beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen den nya lydelse, som vid en i Haag år 1925 hållen konferens givits åt den internationella konventionen för skydd av den industriella äganderätten (den s. k. Pariskonventionen); se Kungl. Maj:ts proposition n:r 4 till 1934 års riksdag. Enligt bestämmelse i art. 5 i den nya konventions-texten är det icke längre möjligt att, såvitt angår de fördragsslutande länderna, bringa i tillämpning ett restriktivt stadgande av det innehåll som ovan refererade bestämmelse i 22 § av 1916 års kommittéförslag. Att denna omständighet kan öka motståndet mot ett utsträckt mönsterskydd är icke uteslutet. Dock synes, att döma bland annat av Sveriges industriförbunds å sid. 49 i nyssnämnda proposition återgivna yttrande, faran härför numera vara mindre än förr.

Varje utsträckning av mönsterskyddet till nya industrigrenar, vare sig en eller flera, kräver ökat arbete inom ämbetsverket med motsvarande personalökning, vars storlek det emellertid torde vara mycket svårt att på förhand bedöma. Redan nu är den s. k. nyhetsprövningen — d. v. s. arbetet att söka utröna, huruvida ett till registrering anmält mönster redan tidigare funnits intaget i allmänt tillgänglig tryckt skrift eller varit återgivet å offentlig till salu hållna alster eller om det ej väsentligen skiljer sig från mönster, som förut blivit sålunda känt — ganska besvärlig och tidsödande utan att ändock under nuvarande förhållanden kunna göras fullt effektiv. I händelse av mönsterskyddets utsträckande i större omfattning skulle därför kunna ifrågasättas — såsom också i kommittébetänkandet

av år 1916 föreslagits — att avskaffa nyhetsprövningen, en åtgärd som man emellertid med hänsyn till därigenom uppkommande osäkerhetstillstånd för industrien icke utan tvingande skäl synes böra tillgripa.

Ett utsträckande av mönsterskyddet till en eller annan ny industrigren torde icke *med nödvändighet* påkalla andra ändringar i mönsterlagen än dem, som direkt föranledas av det större skyddsområdet. Ett utsträckande i princip av skyddet till industrien i dess helhet synes däremot ej lämpligen böra ske annat än i sammanhang med vår nuvarande, i mycket föråldrade mönsterlags reformering även i andra avseenden. Det torde emellertid kunna sättas i fråga, huruvida icke — särskilt efter 1926 års ändring av konstverklagen — andra lagstiftningsåtgärder på det industriella rättsskyddets område äro mera trängande och därför böra äga företräde, så t. ex. åvägabringande av erforderliga lagändringar för biträdande av de vid konferens i London innevarande år fattade beslut om vissa jämkningar i den internationella konventionen enligt dess å konferensen i Haag erhållna lydelse samt vidare omarbetande av vår gällande varumärkeslag i och för införande av s. k. klassregistrering och upptagande i svensk rätt av vissa andra i utlandet under årens lopp genomförda reformer på varumärkesrättens område.

Med åberopande av vad sålunda anförts och i övrigt får patent- och registreringsverket med anledning av ifrågavarande motion såsom sin mening uttala:

att den av motionären föreslagna ändringen av mönsterlagen i och för sig icke torde möta några betänkligheter;

att det emellertid kan ifrågasättas, huruvida icke mönsterskyddet samtidigt bör utsträckas att jämväl avse den glasindustrien i olika avseenden närstående porslinsindustrien och lergodsindustrien i övrigt samt likaså, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition nr 5 till 1919 års riksdag, träindustrien;

att ett utsträckande av skyddet till industrien i allmänhet däremot icke för närvarande synes vara att förorda;

att den ifrågasatta ändringen av 1 § mönsterlagen uppenbarligen kräver motsvarande jämkning i lagens 16 § (jämför nyssnämnda proposition);

att vid en eventuell lagstiftning i förevarande riktning bör övervägas lämpligheten av skyddstidens utsträckande i enlighet med berörda proposition från fem till tio år mot särskild avgift för de fem sista åren; samt

att den nya lagstiftningen — likaledes i överensstämmelse med sagda proposition — bör förklaras icke äga tillämpning i fråga om skydd, som sökts före lagens ikraftträdande.

I behandlingen av detta ärende hava deltagit undertecknad generaldirektör (föredragande), byråcheferna Linroth, Pålson, Bergensträhle och Norrbin samt byrådirektören Karlson.

Stockholm den 27 mars 1935.

H. HJERTÉN.

/ E. Sandegren.